

Xanthos

Fethiye-Kaş karayolu üzerinde, Fethiye'ye 46 km. uzaklıktaki Kınık Köyü'nde yer alır. Şehir Xanthos Nehri (bugün Eşen Çayı) kenarındaki ovaya hakim iki tepe üzerinde kurulmuştur. İlki Eşen Çayı'nın kenarından sarpça bir kayalık şekilde yükselen surla çevrili Likya akropolü; ikincisi ise kuzeydeki daha yüksek ve geniş olan Roma akropolüdür. Xanthos kenti, birçok önemli özelliklerinin yanında tarihi en çok acılarla dolu kent olarak bilinir. Tarihçiler, kentin birçok kez yerle bir olduğunu veya yandığını fakat yeni şehrin küller arasından yeniden yeşerdiğini yazarlar. Likya'nın başkenti olan Xanthos'un adı, Likçe kitabelerde ARNNA olarak geçer. Homeros, Sarpedon yönetimindeki Xanthosluların Troya Savaşına katıldıklarını yazar ki, bu olay şehrin en eski yazılı tarihine işaret eder.

Şehir, İ.Ö. 546'da Pers kumandanı Harpagos tarafından kuşatılır. Xanthoslular, kahramanca karşı koyup direnmelerine rağmen çaresiz duruma düştüklerinde, kadın ve çocuklarını öldürüp şehri ateşe vererek insansız ve harap bir şehri Harpagos'a bırakırlar. Bu toplu intihardan o sırada şehirde bulunmayan 80 aile kurtulur. Kurtulanlar şehirlerini yeni gelen göçmenlerle yeniden kurarlar. İ.Ö. 475–450 arasında Xanthos, bu kez yangın felaketi ile karşılaşır. Kazılarla da belirlenen bu yangın katından sonra şehir büyük bir gelişme göstererek batı dünyası ile özellikle de Atina ile sıcak ilişkiler kurar. Büyük İskender'in seferi sırasında Xanthoslular, Pers kumandanı Harpagos'a olduğu gibi direnme göstermişler. İ.Ö. 309'dan itibaren Mısır hanedanı Ptolemaios'ların, ardından birçok Likya şehri gibi Suriye Kralı III. Antiokhos'un egemenliğini kabul etmek zorunda kalmışlardır. İ.Ö. 2. yy.da Likya Birliğinin başkenti olan Xanthos, İ.Ö 42 yılında bu kez Romalı Brutus tarafından yerle bir edilmiş, ancak ardından Marcus Antonius'un gayretleriyle yeniden imar görmüştür. İ.S. 1. yy.da Roma egemenliği altındaki Xanthos'ta İmp. Vespasianus adına tak yaptırılmış, günümüze kalmış Roma yapılarının çoğu bu dönemde inşa edilmiştir.

Bizans egemenliği sırasında piskoposluk merkezi olan Xanthos, bu dönemde birçok yeni yapıya kavuşmuştur. Ancak 7.yy'dan sonra Arap akınları şehrin terk edilmesine sebep olmuştur. 1838'de yeniden keşfedilip talan edilmesine kadar yanı başındaki Kınık'ta ufak bir köy olarak yaşamını sürdürmüştür. Şehirdeki kazı çalışmaları, 1950 yılından beri Fransız arkeologlar tarafından yürütülmektedir. Xanthos'un her iki akropolü de değişik örgü sistemlerinin görüldüğü sur duvarları ile çevrili olup, Likya akropolünü doğudan çevreleyen poligonal teknikteki sur İ.Ö. 4. yy.a aittir. Güney yönündeki sur ile Eşen çayı tarafındaki surların bir kısmı, Hellenistik devirde yapılmış, düzgün bloklardan oluşur. Geri kalan surlar harçlı duvarları ile Bizans dönemine aittir. Bizans sur kalıntısının

kuzeyindeki sahayı Roma devri tiyatrosu kaplar. Xanthos'un en ilginç kalıntıları, tiyatronun batısında yer alır. Bunlardan ilki, yüksek dikdörtgen yekpare kaide üzerindeki ölü ailesi ile yanındaki kadın gövdeli, kuş kanatlı yaratıklar olan ve ölülerin ruhlarını gökyüzüne taşıdıklarına inanılan "Harpy" kabartmalarına sahiptir. Bugün orijinal blokları, Biritish Museum'da sergilenen Harpy Anıtı, İ.Ö. 5. yy.a tarihlenmektedir. Bu anıt mezarın yanında 4. yy.a ait diğer bir kaideli Likya lahdi yer almaktadır. Tiyatronun kuzeyindeki kare şekilli alan ise Roma devri agorasıdır. Agoranın kuzeydoğu köşesinde, yekpare dikdörtgen gövdesinde Likya dilinde yazılmış kitabeye sahip anıt mezar yükselir. Harpy Anıtına benzer kabartmalı mezar odasına sahip olduğu düşünülen anıtın gövdesindeki kitabe, günümüze dek bulunmuş Likya dilindeki en uzun kitabe olup, Kherei adlı Xanthoslu prensin serüvenlerini anlatmaktadır. Roma akropolünde de birçok kaya mezarı ve kaideli mezarı yan yana görmek mümkündür. Bunlardan kaidesi dışında tümü British Museum'a taşınmış olan İ.Ö. 4. yy.a ait Payava lahdi en ünlü olanıdır. Xanthos'un diğer ünlü anıtı ise yine British Museum'da sergilenen Nereidler Anıtıdır. Günümüz kalıntılarına çıkan rampanın sağ kenarında sadece temelleri kalmış olan tapınak planlı anıt, sütunları arasındaki su perileri Nereidlerin heykellerinden dolayı bu adla anılmakta olup, İ.Ö. 4. yy.a aittir.

